

Suuntana tulevaisuuden sivistys

Harjoituksia sivistysajattelun tuulettamiseen (Sivistyksen tulevaisuushautomosta)

Sisälllys

Aluksi

Käytännön ohjeita

Harjoitus 1: Mihin sivistystä tarvitaan?

Harjoitus 2: Miltä tulevaisuuden sivistys näyttää?

Harjoitus 3: Millaisille vahvuuksille tulevaisuuden sivistys rakentuu?

Harjoitus 4: Millaiset toimintamallit vahvistavat sivistystä?

Lopuksi

Aluksi

Sivistys on voimavara, jonka avulla olemme rakentaneet hyvää tulevaisuutta historian eri aikoina. Sivistys elää ajassa ja voi tarjota meille valmiuksia vastata myös tämän päivän ja tulevaisuuden haasteisiin. Sivistysihanteet eivät kuitenkaan ole nyt samoja kuin sata vuotta sitten. Millaista sivistystä ja sivistysihanteita nyt ja tulevaisuudessa tarvitaan?

Tämä materiaali tarjoaa helposti hyödynnettäviä harjoituksia, joiden avulla oman organisaation sivistysajattelua voi tuulettaa kohti tulevaisuutta. Moniäänistä keskustelua sivistyksestä tarvitaan, sillä sivistys on jotakin sellaista, jonka luomme yhdessä. Mikä tahansa organisaatio voi olla sivistystoimija ja herättää pohtimaan niitä arvoja ja ihanteita, joille haluamme tulevaisuutta rakentaa.

Harjoitukset ovat poimittu hieman soveltaen Sivistyksen tulevaisuushautomosta, johon kutsuimme keväällä 2021 joukon sivistyskentän perinteisiä ja uusia toimijoita pohtimaan sivistyksen tilaa ja tulevaisuutta. Tulevaisuushautomon fasilitoinnista vastasi Demos Helsinki.

Sivistyksen narratiivi muuttuu ajassa

1800-l
Kansallisvaltio
Nationalismi
Rasismi

2020 ->
?
Valmius uuteen murroksen
aikaan

1900-l
Hyvinvointivaltio
Individualismi
Osaaminen

Käytännön ohjeita

- Käsissäsi olevan materiaalin avulla voit toteuttaa omassa organisaatiossasi tai yhteisössäsä yhden pidemmän tai useampia pieniä keskusteluja sivistyksestä. Helpot harjoitukset auttavat tuulettamaan sivistysajattelua ja suuntautumaan tulevaisuuteen.
- Harjoitusten kesto voi säädellä osallistujamäärän ja tarpeen mukaan. Mitä enemmän osallistujia ja mitä enemmän haluatte jakaa ajatuksia toistenne kanssa, sitä pidempi aika harjoitukselle on hyvä varata. Jos ryhmä on suuri, voitte jakautua purkukeskusteluissakin pienempiin ryhmiin.
- Keskustelut voi toteuttaa verkossa tai livenä. Verkossa yhteisten ajatusten kokoamiseen soveltuvat erilaiset työskentelypohjat (Miro, Mural, Google Jamboard) tai vaikka tilaisuuden chat. Livenä toimivat esimerkiksi fläppipaperi ja post-it-laput.
- Voit lähteä liikkeelle tyhjältä pohjalta tai hyödyntää työskentelyyn virikemateriaalina Sivistyksen tulevaisuushautomon tuotoksia, joita on koottu materiaalin loppuun valkoisille dioille innoitukseksi ja inspiraatioksi.

Harjoitus 1: Mihin sivistystä tarvitaan?

Kesto: n. 20 min

Pidämme sivistystä usein itsestäänselvänä hyveenä, mutta mistä oikeastaan on kysymys? Kun raaputetaan pintaa syvemmälle, ajatukset sivistyksestä voivat vaihdella. Yhteinen keskustelu rikastaa ajattelua ja tuo esille uusia näkökulmia. Sivistys elää ajassa ja käsitteen määrittelyn sijaan voikin olla hedelmällisempää tarttua kysymykseen, mihin sivistystä tässä ajassa tarvitaan ja miksi.

Tee näin:

1. Kukin osallistuja pohtii kysymystä ensin itsenäisesti ja kirjoittaa ylös vähintään kolme mieleen tullutta asiaa.
2. Tuokaa ajatuksenne yhteen. Halutessanne voitte ryhmitellä ja kiteyttää esille tulleita näkökulmia kokonaisiksi lauseiksi.
3. Keskustelkaa yhteisestä näkymästä: mihin sivistystä tässä ajassa tarvitaan ja miksi?

Harjoitus 2: Miltä tulevaisuuden sivistys näyttää?

Kesto: n. 40 min

Sivistyksen avulla on menneisyydessä rakennettu niin kansallista identiteettiä kuin hyvinvointivaltiota. Jos sivistys kuvastaa kussakin ajassa tärkeäksi koettuja yhteiskunnallisia pyrkimyksiä, miltä tulevaisuuden sivistyksen tulisi näyttää? Millaisia teemoja ja näkökulmia sen tulisi sisältää?

Tee näin:

1. Orientoitukaa ensin hetki tulevaisuuteen itsenäisesti ilman keskustelua. Millaisia uusia näkökulmia sivistyksen tulisi sisältää? Millaisista nykyajan sivistysihanteista olisi tärkeää pitää kiinni?
2. Jatkaa teemojen pohtimista yhdessä tai pienissä ryhmissä. Kirjatkaa tai piirtäkää ajatuksia yhteiselle alustalle.
3. Keskustelkaa näkemästänne: miltä tulevaisuuden sivistys näyttää? Millainen maailma olisi, jos kaikki tämä toteutuisi? Miltä tulevaisuus näyttää suhteessa nykyhetkeen?

Harjoitus 3: Millaisille vahvuuksille tulevaisuuden sivistys rakentuu?

Kesto: n. 30 min (Tämä harjoitus on jatkoa edelliselle harjoitukselle.)

Arvioimme omia avujamme useimmiten suhteessa tämän päivän tarpeisiin ja olemme myös taitavia löytämään puutteita ja heikkouksia vahvuuksien sijaan. Nyt on aika tunnistaa ja tehdä näkyväksi yhteisönne vahvuuksia suhteessa tulevaisuuden sivistykseen!

Tee näin:

1. Tutkailkaa summaustanne tulevaisuuden sivistyksestä (edellinen harjoitus). Miltä se näyttää suhteessa omaan toimintaan ja toimintanne vahvuuksiin?
2. Kirjatkaa yhdessä kolme jo olemassa olevaa vahvuutta, jotka edistävät tulevaisuuden sivistystä ja kolme orastavaa vahvuutta, joita haluaisitte entisestään vahvistaa toiminnassanne suhteessa tulevaisuuden sivistykseen.
3. Miten voisitte hyödyntää vahvuuksia entistä monipuolisemmin yhteiskunnallisen muutoksen edistämiseksi?

Harjoitus 4: Millaiset toimintamallit vahvistavat tulevaisuuden sivistystä?

Kesto: ryhmän koosta riippuen 20-40 min

Tuumasta toimeen! Millainen toiminta olisi omiaan ruokkimaan tulevaisuuden sivistystä käytännössä? Millaiset toimintamallit voisivat tehdä tulevaisuuden sivistyksestä totta?

Tee näin:

1. Ennen tapaamista: kukin osallistuja etsii yhden itseä inspiroivan toimintamallin omasta organisaatiosta tai sen ulkopuolelta. Miksi toimintamalli puhuttelee ja innostaa?
2. Kukin esittelee oman löydöksensä lyhyesti muille ja kertoo mikä teki siitä erityisen.
3. Pohtikaa yhdessä, mitä löydöksistä voisi oppia ja miten voisitte hyödyntää oppeja omassa yhteisössänne? Millaiset toimintamallit voisivat vahvistaa tulevaisuuden sivistystä?

Lopuksi

Toivottavasti materiaali innosti yhteisösi keskustelemaan sivistyksestä! Moniäänistä ja moninäkökulmaista keskustelua tarvitaan. Tulevaisuuden sivistysihanteet syntyvät vuorovaikutuksessa ja vaikutamme niihin yhdessä. Sivistys on voimavara, jonka avulla voimme rakentaa reilua, kestäväää ja innostavaa tulevaisuutta ja etsiä vastauksia vastassamme oleivin viheliäisiin ongelmiin.

Materiaalin harjoitukset pohjautuvat Sitran Sivistys+-projektissa keväällä 2021 järjestettyyn Sivistyksen tulevaisuushautomoon, jonka fasilitoinnista vastasi Demos Helsinki. Tiiviit yhteenvedot keväällä 2021 järjestetyn Sivistyksen tulevaisuushautomon keskustelun tuloksista löytyvät liitteestä.

Sivistys+-projektiin voit tutustua osoitteessa: <https://www.sitra.fi/aiheet/sivistys/>

Liite: Sivistyksen tulevaisuushautomon ajatuksia tulevaisuuden sivistyksestä

Seuraavilla sivuilla voit tutustua Sivistyksen tulevaisuushautomossa syntyneisiin ajatuksiin harjoitusten kysymyksistä. Voit halutessasi hyödyntää koosteita harjoitusten fasilitoinnissa esimerkkeinä, virikkeinä tai vaikkapa pohja-aineistona, jonka päälle lähdette rakentamaan omaa ajatteluanne. Harjoituksille 1, 2 ja 4 löytyy kullekin oma vastineensa Tulevaisuushautomon aineistosta.

Harjoitus 1: Mihin sivistystä tarvitaan?

Sivistys mahdollistaa **yhteisen ymmärryksen** rakentamiseen.

Sivistys toimii **vastavoimana yhteiskuntaa hajoittaville ajattelumalleille.**

Sivistys on **yhteiskunnan peili.**

Sivistys on **tärkeä muutosvoima.**

Sivistyksen rooli on auttaa **rakentamaan kestäväää tulevaisuutta.**

Riittävä tietopohja on **yhteiskunnallisen osallistumisen perusta. Uteliaisuus ja kriittinen lukutaito** ovat tulevaisuuden tärkeitä taitoja.

Sivistys saa meidät **ottamaan selvää asioista, arvioimaan mikä on oikein ja hyvää ja toimimaan hyvän edistämiseksi** kaikilla elämän osa-alueilla.

Sivistys on myös **käytännön tekoja.**

Harjoitus 2: Miltä tulevaisuuden sivistys näyttää?

Harjoitus 2: Miltä tulevaisuuden sivistys näyttää?

Sivistys kattaa monia ulottuvuuksia; tiedollinen, kehollinen, emotionaalinen, sielullinen ja sydämen sivistys. Sivistys on myös käytännön tekoja.

Sivistyskäsitteet ovat avarampia ja inklusiivisempiä; tunnistamme ja arvostamme paremmin mitä erilaisia tapoja ajatella sivistyksestä on, ja on ollut eri aikoina ja eri kulttuureissa.

Ihmisen suhde luontoon ja ihmisyyteen on muuttunut radikaalisti; meillä on uusia tapoja ottaa yhteyttä luontoon, itseemme ja muihin.

Arvomaailmamme on muuttunut radikaalisti; jatkuva kilpailu ja suoritusyhteiskunta on historiaa ja tilalla on muun muassa kohtuutta, pyhyttä ja uteliaisuutta.

Keinotekoisia rajoja on rikottu; ihmisten luomat keinotekoiset rajat (esimerkiksi ikään tai sukupuoleen liittyen) eivät enää rajoita ja määrittele ihmisten mahdollisuuksia.

Ihmisten väliset suhteet ovat kehittyneet; meillä on parempi kyky dialogiin ja valmiudet keskinäisen luottamuksen rakentamiseen myös eri mieltä olevien ihmisten välillä.

Sivistykseen kuuluu jatkuva muutos ja ihmisen kyky kasvaa ja kehittyä; kasvatuksen kautta on luotu uteliaisuutta, resilienssiä, luottamusta, toivoa ja uskoa hyvään. Lisäksi on paljon asioita, joissa nuoret kasvattavat aikuisista avarakatseisempia.

Harjoitus 4: Toiminnallisia tapoja vahvistaa tulevaisuuden sivistystä

- **Joutilaisuus kunniaan;** jatkuvasti kiihtyvän tahdin hidastaminen.
- **Tilanteita ja paikkoja vapaalle keskustelulle,** pohdinnalle ja ajatusten vaihdolle arjessa. Esimerkiksi keskusteluja ja salonkeja tulevaisuuden sivistyksestä ja hyvästä elämästä.
- Erilaisten **näkemyksen törmäyttämistä** ja **kuplien rikkomista.**
- **Muiden syvä kuunteleminen** ja aidosti halu yrittää ymmärtää toisen näkökulma.
- **Syvempi ymmärrys asiakkaiden tarpeista** ja heidän **mukaan ottaminen kehitystyöhön.**
- **Kaikkien osaamisen hyödyntäminen;** piilossa oleva osaaminen näkyväksi ja käyttöön.
- **Tapoja saada kaikkien ääni kuuluviin;** ei vain äänekkäiden
- **Muiden innostamista mukaan** toimintaan ja muutokseen, esimerkiksi kulttuurin ja taiteen avulla.
- **Yhdistellä uudella tavalla olemassa olevia tapoja,** esimerkiksi kehollisuuden ja kansalaisuuden kytkeminen.
- **Selkeä viestiminen;** monimutkaisen asian avaaminen ymmärrettävästi ja kirkastaa kenelle viestitään.
- **Poikkisektoraalinen yhteistyö ja kehitystyö** esimerkiksi yhteisen haasteen ratkaisemiseksi.

**HYVÄÄ
HUOMISTA,
SUOMI!**

sitra.fi

@sitrafund

SITRA